

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1924.

Andra kammaren.

Nr 8.

Tisdagen den 5 februari.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 29 och den 31 nästlidna januari.

§ 2.

Hans excellens herr statsministern *Trygger* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 20, angående försvarsväsendets ordnande;

nr 21, med förslag till värnpliktslag;

nr 24, med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 2 i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 200) angående dyrtidstillägg åt fast anställt manskap vid armén och marinen m. fl.;

nr 25, angående anslag till flottans ersättningsbyggnad;

nr 26, angående vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm;

nr 27, angående pensionering av vissa i lantförsvarets tjänst anställda eller förut anställda personer; och

nr 28, angående pensionsförbättring åt verkmästarna J. O. Bengtsson och C. F. Olsson.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 23, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom.

§ 4.

Vidare föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 117, innefattande inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess denna dag fattade beslut, att ett särskilt utskott, bestående av tjugufyra ledamöter, tolv från vardera kammaren, skulle tillsättas för behandling av

ej mindre Kungl. Maj:ts propositioner

nr 20, angående försvarsväsendets ordnande; och

nr 21, med förslag till värnpliktslag,

Andra kammarens protokoll 1924. Nr 8.

än även de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i omedelbart samband därmed stående frågor;

och beslöt andra kammaren att antaga berörda inbjudan.

Härefter lämnades ordet till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta för sin del välja femton suppleanter i det särskilda utskott, om vars tillsättande kammaren nyss fattat beslut.

Denna hemställan bifölls.

§ 5.

På förslag av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrätt med första kammarens talman, beslöt kammaren att lördagen den 9 i denna månad företaga val av ledamöter och suppleanter i det särskilda utskott, riksdagen beslutit tillsätta.

Vidare beslöt kammaren likaledes på förslag av herr talmannen att sistnämnda dag jämväl anställa val av dels tolv valmän att, gemensamt med ett lika antal valmän från första kammaren, välja en kommitterad för tryckfrihetens vård i stället för häradshövdingen K. Schlyter, som erhållit begärt entledigande, dels ock tre suppleanter för dessa valmän.

§ 6.

Ordet begärdes härefter av herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Med stöd av § 55 riksdagsordningen tillåter jag mig hemställa, att kammaren måtte besluta att med hänsyn till ärendets synnerliga omfattning utsträcka motionstiden för Kungl. Maj:ts propositioner nr 20, 21 och 25 till det sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Herr *Kinmanson* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 19, med förslag till lag om ändrad lydelse av 71 § i lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 346, bordlades.

§ 8.

Interpellation. Herr **Kilbom**, som på begäran nu erhöll ordet, använde: Herr talman! Redan vid behandlingen under 1922 års riksdag av den Brantingska regeringens förslag till avtal mellan Sovjet-Ryssland och Sverige framhöll undertecknad bland andra skäl för att antaga förslaget den stora betydelsen av att Sverige icke komme sist i raden av de länder, som reglerade sitt förhållande till den stora arbetare- och bonderepubliken i öster. De borgerliga partierna gingo som bekant enstämmigt emot regeringens förslag. Deras talare framhöllo bl. a., att ingen risk föreläge att vi skulle komma bland de sista som slöte avtal med Sovjetrepubliken, liksom det också från samma håll gjordes gällande, att frågan an-

gående reglerandet av skilda länders fordringar nog skulle avgöras internationellt och att svenska medborgare således, även om Sverige skulle dröja med slutande av avtal, säkerligen skulle få sina förmenta fordringar i Ryssland ersatta. Därtill hävdades, att det vid 1922 års riksdag föreliggande avtalsförslaget var för oss synnerligen ofördelaktigt och att vi nog skulle få ett bättre, om vi blott väntade.

Interpellation.

(Forts.)

Hur falsk hela denna de borgerliga partiernas politik var, framgår av händelserna sedan dess. Sverige står nu som ett av de sista länder i Europa, vilka icke reglerat sina förbindelser med Ryssland — vårt land står i detta avseende värdigt vid sidan av ett par Balkanstater och Frankrike, det land som under sin nuvarande ledning mer än något annat blivit det kapitalistiska Europas dödgrävare. Förhoppningarna att få de kapitalistiska fordringarna på Sovjet-Ryssland internationellt reglerade borde ha varit skrinlagda redan med den förolyckade Haagkonferensen men äro i varje fall i detta nu fullständigt grusade. Och vad beträffar våra utsikter att nu få ett bättre avtal än 1922, så behöver jag endast erinra om Lenins bekanta ord: »Ju längre de borgerliga staterna dröja med att erkänna Ryssland, ju dyrare blir det.» Sanningen är tyvärr kanske den, att Sverige mer än andra länder får anledning att komma ihåg detta uttalande.

Få länder ha dock från början stått så gynnsamt till i fråga om förbindelserna med Sovjet-Ryssland som just vårt. Förutom ett fördelaktigt geografiskt läge, som gjorde Ryssland till vårt naturliga avsättningsområde, och förbindelser före och under kriget, som lovade det bästa för de bägge ländernas framtida fredliga utbyte, hade vår industri gott anseende i Ryssland. Därtill kom, att Sovjetregeringen icke från oss liksom från stormakterna behövde frukta »krigsfartygen i handelsångarnas kölvatten», och att många av Sovjet-Rysslands nu ledande män av flera anledningar betraktade vårt land med stor sympati.

Hur har nu detta pund förvaltats? Jag har tidigare vid ett par tillfällen visat upp hur Sverige redan 1918 — tvivlare hänvisas i detta avseende till den telegramväxling mellan våra dåvarande representanter i Moskva, respektive Petersburg, och utrikesminister Hellner, som återfinnes i konstitutionsutskottets memorial nr 33 vid 1919 års riksdag — bröt förbindelserna med Ryssland genom att utvisa dess dåvarande representant här, herr Vorovsky. Den behandling av Sovjet-Ryssland, som då inleddes, har sedan fortsatt i samma stil. Den skandalösa trafik, som vissa alltid svenska och endast svenska ansvarsmedvetna (!?) pressorgan bedrivit mot ett land och en regering, med vilken vi dock förr eller senare måste ha förbindelser, och som vi för den skull med hänsyn till oss själva borde ha behandlat sakligt, har i hög grad skadat Sverige. Och inget har från ansvariga kretsar gjorts för att mildra intrycken av detta uppträdande. Snarare tvärtom! Eller kan exempelvis behandlingen av Litvinov, då han hövligt bad att få genomresa Sverige för att i Norge hämta sin sjuka familj, måhända betraktas som något försök att ställa oss i bättre dager hos Sovjetregeringen? Eller tro kanske kammarens ledamöter, att behandlingen av avtalsförslaget 1922 var ägnat att övertyga Sovjet-Ryssland om att vi ville ha förbindelser till båtnad för bägge länderna? Även om många av dem, som den gången röstade emot avtalsförslaget, gjorde detta i tanke att framskapa en för båda folken bättre lösning, så torde de borgerliga partiernas, riksdagens majoritets, behandling av ärendet i själva verket icke ha underlättat denna önskan. Och de förhandlingar, som pågått sedan 7 à 8 månader om nytt förslag till avtal, hur ha de bedrivits? Jo så, att misstanken, som nu mångenstädes framträder också hos svenskar, att dessa förhandlingar åtminstone på ett tidigare stadium från svensk sida medvetet saboterats, nu tycks börja bemäktiga sig också motparten i förhandlingarna.

Interpellation.

(Forts.)

Här måste klart sägas ut, att behandlingen av denna sak från samtliga ansvariga är till sina verkningar i hög grad landsskadlig. Som redan anförts, begicks den största dumheten av de borgerliga partierna vid 1922 års riksdag. Detta hade dock kunnat repareras, om blott »de ledande männen» sedan varit mindre bundna av hänsyn till intressen, som varken äro den svenska industriens eller den svenska arbetareklassens. Den sittande regeringen, som man i den enklare högerpressen velat göra till näringslivets regering, har visat sig vara motsatsen.

Jämför t. ex. dess sätt att föra förhandlingarna med Ryssland med den italienska regeringens. Förhandlingarna upptogos i Italien något senare än här. De inställdes omedelbart på ett de jure-erkännande av Sovjetregeringen mot ett gynnsamt handelsfördrag för Italien. Ägnat att giva förhandlingarna i Italien ett gynnsamt förlopp var också, att från italiensk sida under förhandlingarnas gång icke framkastades nya krav, lika litet som det fördes barnsliga diskussioner om formuleringar, vilka i det praktiska livet icke ha något som helst värde. Italien har nu lämnat sitt de jure-erkännande och i utbyte fått ett synnerligen gynnsamt handelsfördrag, vars kanske värdefullaste del är bestämmelsen, att den italienska industrien har avsevärt lägre tullsatser vid import till Ryssland än andra länder. Högerpartiets ledamöter, som ständigt tala om vår industris svårigheter att konkurrera på den utländska marknaden, förstå säkert, att industriens konkurrensmöjligheter med den italienska vad gäller den ryska marknaden icke blir större efter detta. Allra minst alldenstund vi, tack vare de borgerliga partiernas lysande näringspolitik 1922, redan måste räkna med högre hamnumgälder i ryska hamnar för svenska fartyg.

Se vi på den engelska arbetarregeringen, så har den, säkerligen med kännedom om vad som förestod i Italien, handlat ännu snabbare. Tillfullo inseende sanningen i satsen, att den har de största utsikterna som kommer först, erkände den Sovjetregeringen de jure utan några villkor. Förhandlingarna om de reala punkter, som stå skiljande mellan Ryssland och England, skola som bekant tagas upp på en kommande konferens i London. Och kanske kan jag våga det påståendet, att den engelska regeringen genom sitt resoluta och mot Sovjetregeringen förtroendefulla handlingssätt vunnit många gånger mera ifråga om tillmötesgående från rysk sida, än Sverige någonsin kan vinna genom det naturligtvis om enastående statsmannaklokhet och verklig vidsyn (!) vittnande sätt, på vilket våra förhandlingar förts.

Vad skall nu Sverige göra? Kunna vi övertrumfa England, kunna vi genom att visa oss ännu mer storsinta vinna tillbaka något av det försprång andra tagit från oss? Knappast! Ärligt måste sägas ifrån, att vårt läge är allt annat än avundsvärt. Nu, då vi mänskligt att döma borde handla snabbare än någonsin, synes det därtill, som om vi vore mera förhandlingsodugliga än någonsin. Jag syftar härvidlag på meddelandet i dag i en av morgontidningarna, att den av regeringen utsedda chefen för den svenska förhandlingsdelegationen är för längre tid bortrest. Är detta sant? I så fall kan jag icke annat än uttala min högsta förvåning häröver och vill gärna av vederbörande statsråd ha en förklaring, huruvida han anser, att förhållandet är med svenska intressen just nu förenligt.

Vad nu behöves är snabb handling, handling, som tar sikte på framtiden och visar förtroende för Sovjetregeringen, den äldsta regering i Europa. Hur »obehaglig» man än må finna densamma, är den och blir säkerligen ett ofrånkomligt faktum för framtiden. Det skadligaste vore förvisso om regeringen i behandlingen av Sovjet-Ryssland följde den krämares handlingssätt, som då han skulle göra affärer med den unge men ändå som framtidsman allmänt ansedde köpmannen, begärde 2 kronor i vänstra handen, innan ha ville ge ut för 1 kronas värde med den högra.

Regeringen har icke visat någon som helst vilja att i denna för landet så viktiga fråga hålla sig i kontakt med riksdagen. Hade regeringen icke velat lämna riksdagens ledamöter meddelande om förhandlingarnas läge på ett vanligt riksdagssammanträde, kunde den ju, om viljan funnits, ha använt sig av ett slutet sådant, en sammanträdesform, som visserligen är grundlagsenligt omtvistad men som man ändå i detta fall måhända kunde ha reflekterat på. Statsministern förklarade under remissdebatten, att han av hänsyn till den andra parten i förhandlingarna ingenting kunde säga om dessas läge. Då nu emellertid Sovjetregeringens härvarande representant i pressen förklarat, att han ingenting hade emot ett öppet framläggande av förhandlingarnas gång och till på köpet lät förstå, att svårigheter inträtt, synes det mig så mycket angelägnare, att läget fullt och öppet klarlägges. Detta allra helst också som stora massor av vårt lands arbetare jämte vår industri och vårt näringsliv med synnerligen stort intresse följa frågans utveckling.

Med hänsyn till alla dessa faktorer och hänvisande till vad jag har anfört, ber jag, herr talman, att till herr handelsministern få framställa följande spörsmål:

1) Hur stå förhandlingarna mellan Sverige och Sovjet-Ryssland, vilka sedan någon tid pågått för reglerandet av förbindelserna de två länderna emellan?

2) Har herr statsrådet övervägt det nya läge, som uppstått genom Englands och Italiens erkännande de jure av Sovjetregeringen, och vilka konkreta slutsatser har herr statsrådet i så fall dragit därur?

Ifrågavarande anhållan blev på begäran bordlagd.

§ 9.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 14, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphävande av danska och norska skiljemynts giltighet som lagligt betalningsmedel i Sverige.

§ 10.

Till bordläggning anmälades andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1924 års klass m. m.; och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om överföring till hären av vissa marinen tilldelade värnpliktiga av 1923 och 1924 års klasser.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att ledamoten av riksdagens andra kammare fröken Elisabeth Tamm på grund av influensa tillsvidare är oförmögen att deltaga i riksdagens förhandlingar, intygas härmed.

Stockholm den 4 febr. 1924,

Ada Nilsson,
leg. läkare,

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Brännström</i>	under 6 dagar fr. o. m. den 7 febr.,
» <i>Jeppsson</i>	» 7 » » » 8 »
» <i>Nilsson i Tånga</i>	» 5 » » » 6 »
» <i>Paulsen</i>	» 8 » » » 6 » och
» <i>Norman</i>	» 3 » » » 6 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,33 e. m.

In fidem
Per Cronvall.